

DOI 10.31909/26168820.2019-(41)-1
УДК 811.111'42

Юлія БАБІЙ*

НАЦІОНАЛЬНО-СПЕЦИФІЧНІ ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ РЕФОРМА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

У статті розглянуто систему засобів вербалізації концепту «реформа» на прикладі сучасного політичного дискурсу, що останнім часом дедалі частіше привертає увагу науковців у зв'язку з високим рівнем інформативності та маніпулятивності. Доведено, що концепт являє собою поліфункціональний феномен у плані змісту вираження та форми презентації, що увиразнює необхідність дослідження його вербальної репрезентативної природи. Виявлено національно-специфічні ознаки об'єктивної та суб'єктивної репрезентації концепту «реформа», на основі інтерпретації відповідних мовних засобів, що його вербалізують, сформульовано основні універсальні та культуроспецифічні шляхи актуалізації концепту «реформа», що репрезентують особливості української лінгвокультури. Представлено ментальний образ, зміст та функціональну структуру концептуального знака «реформа», що виражається вербально на різних мовних рівнях та за допомогою різних мовних доміант. Визначено роль лексичної, синтаксичної та фразеологічної об'єктивації, що увиразнює регулярність реалізації концепту в системі сучасних дискурсів. Схарактеризовано метафоричну, синонімічну та алюзивну форми репрезентації концепту, що пов'язані з акцентуацією його асоціативно-образної та конотативної складових. Визначено перспективність дослідження концепту «реформа» в аспекті актуальності його вживання в структурі сучасного політичного дискурсу.

Ключові слова: концепт, політичний дискурс, вербалізація, об'єктивація, суб'єктивація, концептуалізація, лінгвокультура.

Механізми взаємозв'язку мовлення та мислення залишаються ключовою проблемою лінгвістичної галузі. На сучасному етапі розвитку мовознавчої науки завдяки глобалізаційним процесам інтеграції різних галузей знань окреслюються перспективи здійснення багатоаспектного аналізу цієї фундаментальної проблеми. Так, до середини XIX ст. взаємозв'язок мовлення та мислення інтерпретувалися виключно з позицій філософії. Глибинні пізнавальні механізми функціонування мовлення як інструменту формування та вираження думки вперше описав В. фон Гумбольдт, зазначивши, що «Мова – це орган оригінального мислення нації, мовлення – це посередник між людиною і зовнішнім світом. Мислення не можливе без мови і мовлення, у свою чергу, припускає мислення»¹.

Антропоцентрична скерованість природи мовленнєво-мисленнєвої діяльності зумовила необхідність дослідження цієї проблеми в аспекті особистісно-колективної психоструктури, що репрезентовано роботами Л. С. Виготського про діалектологічну єдність мови та мислення. «Внутрішнє мовлення впливає на мисленнєві процеси, а розумово-пізнавальна діяльність, у свою чергу, формує лінгвокогнітивні структури, що є основою мовленнєвої діяльності»².

Сучасні вектори наукових досліджень, що спрямовані на детальний аналіз взаємозв'язків мови та мислення (лінгвофілософія), лінгвістичних рефлексій стосовно

* Бабій Ю. – кандидат філологічних наук, доцент, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Україна; e-mail: julanta@ukr.net

¹ Вежбицкая А. (1999) Семантические универсалии и описание языков : пер. с англ., М. : Школа «ЯРК», С. 62.

² Там само, С. 67.

знання та пізнання (лінгвокогнітологія), дефініційних інтерпретацій значення та змісту (лінгвосемантика), пошуків універсального та етноспецифічного (лінгвокультурологія), зумовлюють наприкінці ХХ ст. появу нового терміну – концепт, що являє собою багатовимірний смисловий центр, феномен культур, що безпосередньо пов'язаний із мовою. Проблема репрезентації концептів у мові, їх національна специфіка, генезис та структура набуває все більшої **актуальності** у рамках сучасних когнітивних досліджень.

У центрі уваги сучасних лінгвістичних студій перебувають ідеї психолінгвістичної інтерпретації концептів (О. Залевська, І. Штерн, М. Болдирев), їх логіко-семантичної характеристики (Л. Алдоніна, В. Карасик), лінгвокогнітивного аналізу (О. Кубрякова, З. Попова, І. Штерн), лінгвокультурологічної домінанти базових концептів (Д. Арутюнова, С. Воркачов, Г. Слишкін). У межах останніх виявляють загальні закономірності у формуванні ментальних уявлень про концепти, що, в принципі відображають специфікації певної лінгвокультури, та способи їх вербалізації у рамках відповідного дискурсу. Враховуючи це, **актуальним** вбачається з'ясування національно-специфічних засобів вербалізації концепту *«реформа»* в українській лінгвокультурі.

Необхідність дослідження засобів вербалізації концепту *«реформа»* на прикладі політичної комунікації, що в тому числі є складовою української лінгвокультури сьогодні, визначається рівнем впливу такого типу дискурсу на формування громадянського суспільства, а, отже, і на специфіку концептуальної картини світу українців. Складність того перехідного періоду, який переживає Україна, лінгвокультурні особливості трансформації України, посилена увага до значимості реформ у сучасному соціумі зумовлюють необхідність створення цілісної системи політико-комунікативної взаємодії, що представляються вербальними складниками репрезентації концепту *«реформа»*.

Мета статті – схарактеризувати національно-специфічні засоби вербалізації концепту *«реформа»*, що формуються на основі процесів об'єктивації та суб'єктивації в українській політичній комунікації. **Об'єктом** дослідження обрано концепт *«реформа»*, що активно функціонує в українській політичній культурі, а **предметом** – мовні засоби його вербалізації в аспекті об'єктивації та суб'єктивації.

Матеріалом дослідження слугував корпус 1500 контекстів, що актуалізували концепт *«реформа»* засобами вербалізації у сучасному політичному дискурсі, репрезентованого різноманітними видами політичних дискурсних продуктів (промовами, рекламними повідомленнями та слоганами, програмами політсил або ж їх лідерів тощо).

Виявити вербалізаційну частину концепту можна різними шляхами. Найбільш розповсюдженим **методом** є аналіз словників, енциклопедій, теоретичних узагальнень у різних сферах функціонування концептуальної одиниці. І. А. Стернін в алгоритмі вербалізації концепту виділяє базовий прошарок та інтерпретаційне поле³. Він вважає, що базовий прошарок концепту являє собою певний історично сформований чуттєвий образ, який наявний у свідомості кожної особистості та зафіксований у лексикографічних джерелах. Інтерпретаційну частину, на його думку, складає сукупність слабо структурованих предикацій, що відображають інтерпретацію окремих концептуальних ознак та їх поєднань у вигляді тверджень, настанов свідомості, які впливають в даній культурі із змісту концепту⁴.

Згідно з А. Л. Ігнаткіною вербалізацію будь-якого концепту можна розглядати за допомогою таких засобів: номінативних засобів мови (лексем, стійких номінацій, фразеологізмів), функціональних засобів мови (тобто найбільш частотних, комунікативно релевантних мовних засобів, які обираються лінгвокультурним суспільством), образних засобів мови (національно-специфічна образність, мовні метафори, особливості розвитку

³ Стернін И. А. (2008), *Как описывать концепты*, Антология концептов, Волгоград : Парадигма, Т. 6, С. 26-109.

⁴ Там само, С. 35

переносних значень)⁵. На нашу думку, описаний алгоритм аналізу вербалізації концептів містить ознаки симетрії, оскільки номінативні засоби мови можуть одночасно вступати у функціональні чи образні дискурсні зв'язки, тим самим, мінімізуючи характеристику вербалізованих концептуальних технік.

Не дивлячись на те, що концепт являє собою поліфункціональний феномен у плані змісту вираження та форми презентації, його вербальна репрезентація зазвичай передбачувана, оскільки номінація концептуального знака відбувається через ментальний лексикон, систему етнолінгвістичних категорій, що й визначає рівень ментальності концепту в тій чи іншій лінгвокультурі. На думку А. Н. Приходька, «природа концептуального змісту визначається співвідношенням його універсальних та національних засобів репрезентації»⁶. Такі поняття як «культура», «етнос», «мова» інтерпретують природу лінгвокультурного концепту, а, отже, формують уявлення про ментальний прототип суспільства, у рамках якого функціонує концепт. У такому контексті на перетині різновекторних понять (культура, етнос, мова) виникає значний інтерес до вивчення комунікативної реалізації концепту як невід'ємної складової кожної лінгвокультури. Реалізація концепту в мові чи мовленні являє собою процес його вербальної інтерпретації як продукта духовної діяльності певного лінгвокультурного суспільства, під час якого відбувається усвідомлення номінативної природи концептуального знаку, лексико-семантична парадигма та структурна ідентичність. Релевантність концептуальної формули у суспільстві, а також її індивідуальне сприйняття кожним носієм мови визначають кількісну та якісну різноманітність засобів вербалізації концепту, його продуктивність у різних дискурсах та характер взаємозв'язків. Це дає підстави розуміти, що механізм лінгвокультурної вербалізації концептів включає об'єктивацію як парадигматичний спосіб їх відображення ресурсами мови (лексичними, наприклад) та суб'єктивацію як синтагматичний спосіб індивідуальної інтерпретації концепту із використанням різноманітних мовних технік (синонімізація, фразеологізація тощо) з метою емоційної, виразної конотації концепту. Застосування такого алгоритму аналізу, на наш погляд, відкриває перспективу ґрунтовної характеристики системи національно-специфічних засобів репрезентації концепту «реформа» в українській лінгвокультурі.

Концепт «реформа» у сучасному українському політичному дискурсі об'єктивується номінативними елементами української мови, що служать для означення мовною свідомістю окремих фрагментів немовного континууму⁷. Із точки зору А. Н. Приходька, «такий процес пов'язаний зі створенням умов правильного мовного тлумачення та є способом реалізації концептуальної одиниці поза контекстами»⁸. Це історично обумовлений спосіб вербальної інтерпретації концепту, що у процесі свого функціонування підсилюється лексичним значенням, яке відбиває не лише одиничний реальний об'єкт, але й узагальнений образ об'єкта. Вербальна інтерпретація концептуального поняття фактично стає ім'ям концепту, яке найбільш повно та адекватно передає його зміст. Більша частина концептів номінується лексичним способом, менша – фразеологічним та синтаксичним⁹.

Вербальна об'єктивація на лексичному рівні – це узуальний синтетичний прийом

⁵ Игнаткина А. Л. (2006) *Концепт PUBLIC RELATIONS : лингвокультурологический аспект*, Саратов : Научная книга, С. 29.

⁶ Приходько А. М. (2008) *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*, Запоріжжя : Прем'єр, С. 99.

⁷ Жулавська О. О. (2011) *Актуалізація концепту ТЕРОРИЗМ у сучасному британському газетному дискурсі : автореф. дис. канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови»*, Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, С. 20.

⁸ Приходько А. М. *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*, Запоріжжя : Прем'єр, 2008, С. 82.

⁹ Игнаткина А. Л. (2016) *Концепт PUBLIC RELATIONS : лингвокультурологический аспект*, Саратов : Научная книга, С. 82.

«ословления» концептів¹⁰, що дозволяє сформувати когнітивно-семантичні уявлення між планом змісту та планом вираження концепту. Такою одиницею є мовний знак (найчастіше слово), який найбільш повно та адекватно передає зміст концепту. Цим знаком означається сфера знань, яка репрезентується у концепті та є осмисленою у мовній свідомості, тобто мовно визначеною¹¹. Іменем досліджуваного концепту вважаємо номінативну субстантивну одиницю реформа від французького *réforme* «перетворення», латинського *reformare* «утворювати»; далі з *re-* «знов, вкотре; проти» + *formare* «формувати, створювати», далі з *forma* «форма, вид, образ»¹². Як бачимо, концепт «реформа» частіше має субстантивне втілення, оскільки номінація є носієм найважливіших змістів у пізнанні дійсності, виражених іменними знаками (перетворення, форма, зміна).

Дефінітивний аналіз концепту «реформа» свідчить, що лексичний знак реформа (*réforme*) найточніше об'єктивує усі складові значення концепту завдяки своїй поліфункціональності – 1. перетворення, зміна, нововведення, яке не знищує основ існуючої структури // із вказівкою на ситуацію, в якій ця номінація використовується у специфічному (зокрема, політичному) дискурсі (2. Політичне перетворення, що здійснюється панівним класом без порушення основ існуючого ладу¹³. Вербальна об'єктивація концепту «реформа» також підкреслюється частотним (у рази більшим) використанням самого імені «реформа» (87%) порівняно з еквівалентними лексичними знаками на позначення предметної сутності концепту (зміна, дія, прогрес, перетворення – всього 13% випадків уживання), що поодинокі представлені в аналізованих політичних контекстах, наприклад: «Зміни (у значенні реформи), анонсовані цим корумпованим урядом, тягнуть країну на дно...» (О. Ляшко, 2018).

В умовах регулярного використання концепту «реформа» у соціально-політичному дискурсі, а також в інших сферах мовленнєвої діяльності, лексема реформа значно розширила свою сполучуваність. Так, семантична вербалізація досліджуваного концепту лише виграє під час використання у ментальному просторі концептуальних пар типу: РЕФОРМИ та ПОРЯДОК, РЕФОРМИ та ПРОВАЛИ, РЕФОРМИ та ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, (українська лінгвокультура), РЕФОРМА та МОДЕРНІЗАЦІЯ (російська концептосфера), РЕФОРМА та ПРОГРЕС (польська концептосфера), *RÉFORME* and *RESTRUCTURING* (британська концептосфера). Функціонування у політичній лінгвокультурі концептуальних пар свідчить про те, що об'єктивація концепту – процес, в якому одна ментальна одиниця актуалізується за допомогою іншої, оскільки концепт не існує сам по собі, а інтегрований в систему собі подібних¹⁴.

Вербалізація концепту «реформа» засобами синтаксичної об'єктивації (за допомогою словосполучень) менш частотне явище в системі сучасного українського дискурсу порівняно з лексичною реалізацією вербального втілення концептуального знаку. Це пояснюється, насамперед, структурою вербального засобу – слово є простою формою передачі змісту концепту, словосполучення являє собою розгорнуту номінацію концептуального знаку, що у силу певних причин (лінгвістичних чи екстралінгвістичних) необхідно в умовах співвідношення змісту позначуваного та його форми. У процесі вербалізації концептуальних знаків засоби синтаксичної об'єктивації сприяють деталізації змісту концепту, раціональному використанню його у різних контекстних відрізках, або ж додають специфічної конотації лексичному знаку. Ці висновки підтверджуються результатами кількісного аналізу випадків вживання вільного знаку в українському

¹⁰ Там само.

¹¹ Вежицкая А. (1999) *Семантические универсалии и описание языков : пер. с англ.*, М. : Школа «ЯРК», С. 543-640.

¹² *Словник української мови: в 11 тт* (1970-1980), АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда, К.: Наукова думка, Т. 8, С. 519.

¹³ Там само.

¹⁴ Приходько А. М. (2008) *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*, Запоріжжя : Прем'єр, С. 83.

дискурсі, наприклад: РЕФОРМА В ДП, ПРОВОДИТИ РЕФОРМИ, ВТІЛЮВАТИ РЕФОРМИ, МЕДИЧНА РЕФОРМА, ГРОШОВА РЕФОРМА, ПЕНСІЙНА РЕФОРМА, СТАН РЕФОРМ В УКРАЇНІ, РАДИКАЛЬНІ РЕФОРМИ, БАНКІВСЬКА РЕФОРМА, РЕФОРМА ЖКХ, РЕФОРМА В ОСВІТІ, ЗГУБНІ УКРАЇНСЬКІ РЕФОРМИ. Приклади такої вербалізації концепту РЕФОРМА ще раз доводять, що мовні засоби репрезентації концептів вкрай необхідні як для існування імені самого концепту, так і для уточнення його конотативних співвідношень, фіксації у свідомості етносу, сполучуваності у вживанні в різних дискурсних практиках.

А. Н. Приходько до засобів вербалізації концептів уналежнює також фразеологічну об'єктивацію. Це ще один прийом аналігічного втілення концептів у тому сенсі, що фразеологічні одиниці, відображуючи лінгвокультурологічний досвід поколінь, являють собою дискурсні знаки, що співвідносні з конкретною референтною ситуацією буття¹⁵. Векторів репрезентації такої об'єктивації два: мовний – у випадку, коли фразеологічна одиниця дорівнює концепту (наприклад, в українській лінгвокультурі концепт БІДНІСТЬ репрезентовано фразеологічними сполуками перебиватися з юшки на воду, і в скрині пусто і в кишені не густо, як церковна миша) та мовленнєвий – фразеологічна одиниця репрезентує будь-яку ознаку концепту. Перший спосіб фразеологічної вербалізації концепту *«реформа»* поки не відображений, можна припустити, у зв'язку зі специфікою семантики слова реформа, а також порівняно нетривалим його використанням в українській лінгвокультурі. У другому випадку помітним стає використання фразеологічної вербалізації на основі прийомів трансформації, що у мові політичного дискурсу, наприклад, є цілком умотивованими, оскільки дозволяють досягти додаткової експресії, актуалізувати зміст висловленого, пристосувати його до нових суспільно-політичних подій, явищ, фактів. Проаналізовані контексти відобразили поодинокі випадки вербалізації концепту *«реформа»* засобами фразеологічної трансформації, зокрема: *«Українські реформи: бути чи не бути?»* (О. Гриценко, 2018); *«Чи вдасться чинній владі осідлати медичну реформу?»* (О. Вікул, 2018); *«І плакали ті Ваші реформи, якщо народ на межі зубожіння!»* (О. Ляшко, 2018); *«Війна війною, а реформи за розкладом!»* (Ю. Бойко, 2018); *«Будьте здоровими...Поки реформа не гряне...! (про медичну реформу)»* (О. Ляшко, 2018). Фразеологічну об'єктивацію можна вважати національно-специфічним засобом вербалізації концепту РЕФОРМА, рідковживаним, але мотиваційним, оскільки за рахунок закладеної інтенції увиразнює ментальну складову концептуальних знаків.

Другим способом актуалізації вербальної складової концепту *«реформа»* в українській політичній лінгвокультурі вважаємо суб'єктивацію, що обумовлює мовленнєву техніку створення та функціонування концепту та відображає суб'єктивно-оцінне ставлення носіїв мови до концептуального знака. «Суб'єктивація – варіативна репрезентація концепту в асоціативному полі індивіда, який знаходить у значенні концепту або надає йому нових особливостей, що у результаті призводить до особистісної інтерпретації загального соціокультурного знання»¹⁶. У ході свого функціонування кожний концепт набуває нових конотацій, мовленнєвих інтерпретацій, а, отже, стає знаком відображення індивідуальних, суб'єктивних дискурсивних асоціацій, що активно зреалізовуються у комунікативній практиці. А. Н. Приходько розглядає процес вербальної суб'єктивації на основі метафоричного, синонімічного, алюзивного та паремійного прийомів¹⁷.

Сучасна лінгвістика трактує метафору як основну ментальну операцію, як спосіб пізнання, структурування й пояснення світу. Вона дозволяє усвідомлювати, «відчувати», сприймати концепти з одного боку, та з іншого – свідчить про внутрішній світ носія мови,

¹⁵ Приходько А. М. (2008), *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*, Запоріжжя : Прем'єр, С. 84.

¹⁶ Там само, С. 85.

¹⁷ Приходько А. М. (2008), *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*, Запоріжжя : Прем'єр, С. 85.

який у специфічній формі, по-своєму висловлює асоціативне розуміння концептуального знака. Мовознавці стверджують, що «виняткова складність концепту метафори, ... різноманітність підходів до нього роблять проблематичними будь-які жорсткі дефініції цього явища, тому найоптимальнішим на сьогодні вважається максимально широке визначення метафори: коли нею є і власне метафора, і символ, і алегорія, і емблема, і персоніфікація, і гіпербола, і семіметафора, і метафоричний епітет»¹⁸. Такий підхід уможливорює аналіз усіх концептуальних образних моделей, що входять до складу концепту, який або функціонує із створеними семантичними модифікаціями, або ж зникає внаслідок, наприклад, негативної конотації чи низького рівня сполучуваності з іншими образними знаками. Наприклад: *«Реформи цього уряду нищать усе українське!»* (О. Ляшко, 2018); *«Безглуздість освітньої реформи здивувала навіть європейців...»* (Ю. Бойко, 2018); *«Анансовані урядом реформи – лише «цяцянки», «заманухи» для чергового траншу МВФ...»* (Ю. Тимошенко, 2018); *«Це останній цвях в труну реформ...»* (О. Вікул, 2019).

У результаті проведеного дослідження встановлено, що метафоричний профіль концепту РЕФОРМА в українській політичній лінгвокультурі формується шляхом вторинної номінації на основі предметної конкретики, що є відображенням носіїв мови до політичних процесів у суспільстві, а також довіри до здійснених реформ. Найчастіше ця конкретика має негативний оцінний характер, порівняйте: *«Реформи в Україні – це зло!»* (О. Ляшко, 2018); *«Реформувати в Україні – значить нищити український народ!»* (Ю. Тимошенко, 2018); *«Реформи сьогодні – це продукт нездорових фантазій сучасного уряду...»* (Ю. Бойко, 2018); *«Для них (МВФ) наші реформи – лише товар, за який можна виручити підвищенням тарифів...»* (О. Гриценко, 2018). Підсилення ціннісної складової концепту РЕФОРМА відбувається у політичному дискурсі на основі політичних слоганів провладних партій, кандидатів, наприклад: *«Незважаючи на війну, ми запустили і успішно втілюємо найбільш масштабні та найбільш глибокі зміни і реформи у своїй історії. Ми досягли вагомego прогресу в реформуванні економіки та інфраструктури...»* (П. Порошенко, 2019); *«Реформи, втілені нашим урядом за останні два роки, – це це один крок до Європейського Союзу...»* (В. Гройсман, 2018); *«Наші реформи – це простір свободи і процвітання у європейській країні...»* (І. Геращенко, 2018). Отже, набуваючи метафоричного оформлення, один і той самий концепт здатен викликати різні асоціативні реакції в залежності від політичних уподобань, адресата, комунікативної мети, сфери спілкування, суспільних стереотипів тощо.

Ще одним способом вербалізації концепту *«реформа»* є синонімічна суб'єктивація – репрезентація концептуального інваріанту його семантичними дублетами¹⁹. Синонімічна суб'єктивація пов'язана з двома процесами – прямим (первинним) процесом номінації, який виникає в процесі етимологізації лексичного знака (реформа – зміна, перетворення, форма) та вторинної (переносної) номінації. Спостереження свідчать, що якраз другий спосіб синонімічної номінації, що фактично межує з метафоричним увиразненням, активно репрезентовано в українському політичному дискурсі (реформа – зло; реформа – утопія, реформа – біда уряду тощо), оскільки чітко відображає ставлення до значимості українських реформ: *«Пенсійна реформа в Україні – злочин проти народу!»* (Ю. Тимошенко, 2018); *«Реформа ЖКГ – відверта крадіжка з кишень українців чинною владою...»* (О. Ляшко, 2018). За допомогою синонімів відбувається також вербальна актуалізація тієї чи іншої ознаки лінгвокультурної складової концепту.

Достатньо популярним видом текстової ремінісценції, наприклад, в художніх дискурсивних практиках, є алюзивна суб'єктивація. Це один із проявів метафоричного перенесення, що зреалізовується шляхом натяків, асоціативних зв'язків, а іноді й жартів.

¹⁸ Тимошенко Ю. В. (2001), *Метафора в структурі художньої свідомості: автореф. дис... канд. філол. наук [Текст]*, НАН України. Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка, К., С. 7.

¹⁹ Приходько А. М. (2008), *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики*, Запоріжжя : Прем'єр, С. 87.

У художньому дискурсі яскравим прикладом алюзивної вербалізації виступають особові назви із стійким асоціативним змістом, реалізація яких не потребує будь-яких додаткових параметрів: особова назва ототожнюється з певними ознаками його носія чи з ситуацією, в якій довелось носію бути²⁰. Так, наприклад, в українській художній культурі концепт ГЕРОЇЗМ репрезентовано особовими назвами Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Петро Сагайдачний. Останнім часом концепт СВОБОДА в українській мовній картині світу представлено іменами героїв Небесної Сотні, героїв АТО, українських політв'язнів (Сергій Кульчицький, Василь Сліпак, Михайло Жизневський, Олег Сенцов). Практика алюзивної суб'єктивації не є продуктивною в сучасному політичному дискурсі, хоча аналіз системи засобів вербалізації концепту «реформа» фіксує випадки такої актуалізації: реформи Гройсмана, реформа Ірини Луценко, реформа Супрун тощо. Використання алюзивної власної назви викликає цілий ряд асоціативних зв'язків, вихідною основою яких виступає початковий образ, що відомий комунікантам.

Висновки. Таким чином, концепт «реформа» останнім часом увійшов у суспільно-активний дискурсний контекст та під впливом екстралінгвістичних факторів здобув нові форми вербалізації, а отже, і нові форми свого вияву. Враховуючи той факт, що «вербалізований концепт – це мінімальний пакет інформації, план вираження якого являє собою двобічний мовний знак із необмеженою архівацією змістів», можна стверджувати, що у найбільш загальному вигляді зміст концепту передається номінацією «реформа». Цей лексичний знак вербалізує його як цілісний феномен та забезпечує гармонійне поєднання всіх складових елементів значення (зміна, модернізація, перетворення тощо). Лексична об'єктивація (номінація) є більш популярним способом вербалізації концепту «реформа», найбільш інформативною, а отже, первинною. Синтаксична та фразеологічна об'єктивації на шляху вербалізації концепту є вторинними, виникають за умов впливу екстралінгвістичних факторів, але при цьому є способами фіксації ментальних трансформацій змісту концепту. За їх допомогою концепт «реформа» характеризується регулярною реалізацією в системі сучасних дискурсів, не втрачаючи своєї актуальності.

У ході аналізу засобів вербалізації концепту «реформа» шляхом суб'єктивації встановлено, що метафорична, синонімічна та алюзивна форми репрезентації концепту пов'язані з акцентуацією його асоціативно-образної та конотативної складових. Вони або увиразнюють ментальний образ та зміст концептуального знака, або ж сприяють зниженню його функціональності у політичному дискурсі.

Перспективу подальших наукових розробок убачаємо в практиці дослідження вербальної складової концепту «реформа» на основі випадків паремійної суб'єктивації, що поки не представлені аналізованими зразками політичного дискурсу.

REFERENCES

- Dictionary of the Ukrainian language: v 11 tomakh*, Kyiv, Naukova Dumka Publ., 1970 – 1980, Vol. 8, pp. 519.
- Ihnatkina, A.L. *PUBLIC RELATIONS concept: linguocultural aspect*, Saratov, Nauchnaia kniga Publ., 2006, 131 p.
- Prykhodko, A.M. *Concepts and conceptual systems in the cognitive-discursive paradigm of linguistics*, Zaporizhia, Premier Publ., 2008, 332 p.
- Sternin, I.A. How to describe concepts. *Antologia kontseptov*, Volgograd, Paradigma Publ., 2008, Vol. 6, pp. 26–109.

²⁰ Там само, С. 90.

Tymoshenko, Y.V. *Metaphor in the structure of artistic consciousness: the author's abstract. diss. Candidate of Philological Sciences*, Kyiv, NASU, Taras Shevchenko Literature Institute, 2001, 20 p.

Vezhbitskaya, A. *Semantic universals and languages description: Trans. from English*, Moscow, School «YARK», 1999, 780 p.

Zhulavska, O.O. *Actualization of the concept TERRORISM in contemporary British newspaper discourse: the author's abstract. diss. Candidate of Philological Sciences: special. 10.02.04 «Germanic languages»*, Kharkiv, V. N. Karazin Kharkiv National University, 2011, 20 p.

Babiy Y. National specific verbalization ways of the concept reform in ukrainian linguoculture

The article considers the system of verbalization of the REFORM concept on the example of contemporary political discourse, which has recently attracted the attention of scientists in connection with the high level of informativity and manipulative behavior. It is proved that the concept is a multifunctional phenomenon in terms of the content of expression and form of presentation, which manifests the need to study its verbal representative nature. On the basis of the analyzed actual material, it is proved that the concept is a minimal package of information, the plan of expression of which is a two-way word mark with unlimited archiving of the contents, which determines a diverse system of ways of its verbalization. The classification approaches in the algorithmization of verbal constituents of concepts that represent its linguistic and cultural nature are systematized. National specific features of objective and subjective representation of the concept REFORM are revealed, based on the interpretation of the corresponding language means that are verbalizing it, the main universal and cultural-specific ways of actualization of the REFORM concept that represent the peculiarities of Ukrainian linguistic culture are formulated. The mental image, content and functional structure of the conceptual sign REFORM are presented, which is expressed verbally on different language levels and with the help of various language dominants. The role of lexical, syntactic and phraseological objectification is defined, that makes expressive the regularity of the implementation of the concept in the system of modern discourses. The metaphorical, synonymous and allusive forms of conceptual representation are described, which are related to the accentuation of its associative-figurative and connotative components. The prospect of researching the concept of REFORM in the aspect of the relevance of its use in the structure of modern political discourse is determined.

Key words: concept, political discourse, verbalization, objectification, subjectivation, conceptualization, linguoculture.